

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד ר' משה שניצר ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד מרת רודה שניצר ע"ה ב"ר מאיר ז"ל תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1244

מסכת נזיר ס"ב-סוטה ג' ♦ כלים י"ב, ג' - י"ב, ו'

בס"ד, ד' ניסן תשפ"ג

השבוע בגליון

- ♦ עניית אמן וחשיבותה הרבה
- ♦ האם יש לקנוס מוהל שמל במקום המוהל שהוזמן?
- ♦ מסכת סוטה
- ♦ אין לבקש מאדם בקשה אם אינו יכול לסרב לה

♦ ספר שהוגה בעבר על ידי מומחה

- ♦ בניית בית כנסת בירושלים על ידי בני נח
- ♦ בניית בית המקדש מכספי ישראל בלבד
- ♦ קבלת תרומות ממומר
- ♦ בדיקת ספר תורה שמצאו בו טעויות

בשורה לקוראי הגליון!
 ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
 להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

הכנסת ספר תורה

פסח קרב ובא. ההכנות מתקדחות ומתגברות, ולומדי הדף היומי ממשיכים לפקוד את בתי המדרשות כמימים ימימה. לכבודם של לומדי הדף היומי נביא השבוע שלשה מעשים מופלאים על דבקות בלימוד תורה. **סיפור** הגאון רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל, ממייסדי עולם התורה ביבשת אמריקה: **היה** זה בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה. גייסות של חיילי חבלה הרעידו את הקרקע תחת מליוני בני אדם, וגם הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, אשר התאלמן מאשתו, מיד בקומו מימי השבעה נאלץ להמלט למינסק עם בני ביתו. בהיודע הדבר, מיהרתי לשכור עגלה והזדזזתי למינסק להקדים את פניו של גדול ישראל. **הגעת** לאכסנייתו של רבי חיים ומצאתים כמשפחת פליטים. כל החפצים שנטלו עמם היו מונחים צוררים, על הרצפה היתה פרושה שמיכה גדולה, עליה חמישה נכדים מותשים, ורבי חיים עצמו יושב על מושבו, עיניו סגורות. רדום, אולי מנמנם, לא ידעתי. **במסדרון** האכסניה פסעו בנו הגר"ז, וחתנו רבי הערשל. הם סובבו הלוך ושוב כשמחברת בידם ודנו ביניהם כיצד לנסח את חידושי התורה ששמעו מפי רבי חיים על הרמב"ם בהלכות טהרות. עודי עומד בחדר ומביט ברבי חיים, לפתע התעורר רבי חיים ואמר: "מה שאמרת לפניכם ברמב"ם, עדיין אינו בהיר כל צרכו, שהרי... יש לעיין שוב בעניין. אין להעלות על הכתב כפי שהוא..." **רק** לאחר מכן הבחין רבי חיים בנוכחותי ושייף אותי בניידון, שעסק בדברים סבוכים ועמוקים.

דף סב/א לרבות את העובדי כוכבים, שהן נודרים נדרים ונדבות כישראל

בניית בית כנסת בירושלים על ידי בני נח

גמרתנו לומדת מן הפסוק (ויקרא כב/יח) "איש איש מביתו יקראו... וְאִשְׁרֵי קָרְבָּנוֹ...". שמקבלים קרבנות שנידבו או נידרו על ידי נכרים. דברי גמרתנו נפסקו להלכה ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרק ג' הלכה ב').

בניית בית המקדש מכספי ישראל בלבד: אולם, מוסיף הרמב"ם וכותב (הלכות מתנות עניים פרק ח' הלכה ח'), כי רק קרבנות נדר ונדבה מקבלים מן הנכרי, אך תרומה עבור בדק הבית לכתחילה אין לקבל הימנו, ובדיעבד, אם קבלו תרומה מהנכרי - אין מחזירים לו אותה. כל זאת אם הנכרי תרם ממון, אך אם תרם חפץ, כגון: אבן או קורה מחזירים לו אותן, כדי שהנכרים לא ירגישו שייכות לבית המקדש בכך שחפציהם שוכנים בו. דין זה אמור גם לגבי בניית ירושלים, שאין מקבלים תרומות מהנכרים עבור **הבנייה**, כפי נאמר בפסוק (נחמיה ב/כ) "וְלָכֶם אֵין חֶלֶק וְצָדָקָה יִזְכְּרוֹן בִּירוּשָׁלַם".

בניית בית כנסת מתרומות של נכרי: כל זאת לגבי בית המקדש וירושלים, אך הרמב"ם מציין כי לכתחילה אפשר לקבל תרומות מן הנכרים עבור צורכי בית כנסת. מדבריו משמע כי לא זו בלבד שאפשר לקבל מהם ממון, אלא גם תרומה המיועדת לבניית קירות בית הכנסת, ואף חפצים מקבלים מהם, ואינה דומה תרומה זו לבניית ירושלים שאין מקבלים מן הנכרים.

ברם, בשדי חמד (בית הכנסת אות מ"ט) הביא בשם שבילי דוד (יו"ד סימן רנ"ד), כי לדעת הרמב"ם אין לקבל תרומה מנכרי עבור **בניית** בית כנסת, כי אם עבור קניית מטלטלין, כגון ספסלים וכדומה. אמנם בחתם סופר (שו"ת, יו"ד סימן רכ"ה) כתב מפורשות, כי לבניית בית כנסת מותר לקחת תרומות מן הנכרים, וכן משמע מדברי הפרישה (יו"ד סימן רנ"ט ס"ק י"ב וכן הביא בדרך אמונה על הרמב"ם שם, שזו דעת המהרש"ם).

קבלת תרומות ממומר: מאחר ואנו עוסקים בעניין זה, מן הראוי לציין כי קבלת תרומה מישראל מומר, חמורה יותר מקבלת תרומה מנכרי, ואין מקבלים ממנו מאומה עבור בית כנסת, כשם שאין מקבלים ממנו קרבן. אף אם מומר נידב נרות לבית הכנסת אסור להדליקם (שולחן ערוך או"ח סימן קנ"ד). אולם, אם נתן מעות כדי לכתוב ספר תורה בשליחותו, מותר לקבל ממנו (משנה ברורה שם).

מעשה בגר"א ולדנברג זצ"ל שפגש ברבה של עיר הקודש, הגר"י קולייץ זצ"ל, אשר שח בפניו על שאלה שהועלתה על שולחנו: נכרים אוהדי ישראל נדבה רוחם אותם להרים נדבה לעם סגולה על ידי בניית בית כנסת בירושלים. הניתן לקבל מידם את התרומה?

לאחר הפגישה פנה בעל ציץ אליעזר לביתו וערך את תשובתו בכתב. בתשובתו הוא כותב, כי אף על פי שאפשר לבנות בית כנסת מכספי נכרים, שונה דינה של קבלת תרומה עבור בניית

צעילוי נשמת

מרת **זיסל (סרין) רובנר** ע"ה
 בת הרה"ח ר' משה ז"ל
 נלב"ע ח' בניסן תשנ"ט
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בנה
 הר"ר דוד רובנר ומשפ' שיחיו - פ"ת

צעילוי נשמת

הר"ר **חיים צבי פסקוביץ** ז"ל
 ב"ר זאב דב ז"ל
 והצדקת ריינה גולדה ע"ה
 נלב"ע ג' בניסן תשנ"ט
תנצב"ה
 הונצחו ע"י משפחת פסקוביץ שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שואל צבי איינהורן** ז"ל
 ב"ר חיים נפתלי ז"ל
 נלב"ע ה' בניסן תשס"א
תנצב"ה
 הונצח ע"י בני ובני משפחותיהם שיחיו

בית כנסת בירושלים, שכן יש הסוברים שגם כיום עומדת היא בקדושתה, ולפי המבואר ברמב"ם, אסור ליטול כסף מן הנכרים לבניית ירושלים.

סברא יפה עלתה בבית מדרשנו לחלק בין "בנין ירושלים" לבין בניית בית כנסת בירושלים. זאת על פי דברי הרמב"ם עצמו הכותב: "ואין מקבלים מהם לחומת ירושלים ולא לאמת המים שבה". הרי לנו שדבריו אמורים דווקא לגבי דברים המהווים בסיס קיומי לחיי היום יום של העיר, לעומת זאת בית כנסת, עם כל חשיבותו, אינו מהווה מרכיב שבנטילתו מתערערים יסודות הישוב.

כוונת הגוי התורם על דעת ישראל: יש לציין, כי קבלת תרומה מגוי עבור בית כנסת מותרת בתנאי שהגוי יאמר בפה מלא שתורמתו היא "לדעת ישראל". זאת משום שחוששים אנו כי בשעת תרומתו עלול הגוי לכוון לשם עבודה זרה או, להבדיל אלף אלפי הבדלות, לשם הקדש, ולא תהיה אפשרות להשתמש בכספו, שהרי חפץ שהוקדש לבית המקדש אסור בהנאה וחייבים לגונזו. אולם, אם הגוי אומר "לדעת ישראל" אני תורם, אזי היהודי הוא זה שיקבע את הקדושה שתחול על הכסף. למרות זאת, כתב ערוך השולחן (יו"ד סימן רנ"ט סעיף י"ד), שבימינו גם אם לא אמר הנכרי שכוונתו "לדעת ישראל", אין צורך לגנוז את המעות, שכן הגויים בני זמננו התורמים לבית כנסת, יודעים את מעשיהם ואינם מתכוונים לתרום עבור בית המקדש [או, להבדיל, לעבודה זרה].

דף סה/ב עילא מצאו וטיהרו ארץ ישראל

בדיקת ספר תורה שמצאו בו טעויות

משנתנו (ד/ב) עוסקת בדיני פינוי קברים וקובעת כי אם נמצאו מת או שניים קבורים בקרקע, אפשר לפנותם ולקברם במקום אחר, מאחר שהעובדה שנמצאו שני קברים בלבד מעידה על כך שנקברו במקום באופן זמני, על דעת כן שבבוא היום יפנו למקום אחר למנוחת עולמים. אולם, אם נמצאו שלשה קברים [שסמיכותם זה לזה מעידה כי נקברו באופן קבוע], אין לפנותם ממקומם המתכנה מעתה ואילך: "שכונת קברות", וכן יש לחשוש שמא ישנם במקום קברים נוספים (עין במפרש ובתוספות).

הגמרא דנה מה יהא הדין במקרה שלאחר שפינו שני קברים מצאו קבר נוסף, האם מאחר שסוף סוף במקום זה נמצאו שלשה קברים, חל על המקום שם "שכונת קברים" שאסור לפנות הקברים מתוכה, וכן צריך לבדוק האם יש עוד קברים בסביבה, או שמא, מאחר שכעת בפועל יש רק קבר אחד, לא נקרא המקום "שכונת קברים". הגמרא מנמקת את הצד השני משום: "עילא מצאו וטיהרו את ארץ ישראל", כלומר, אף על פי שהדעת נותנת שאין לחלק בין מקרה שבו נמצאו שלשת הקברים יחד, לבין מקרה שבו נמצא הקבר השלישי רק לאחר שפנו שני הקברים, מכל מקום הקלו חז"ל ולא קבעו שם "שכונת קברים" על המקום, כדי להקל על הכהנים ועושי הטהרות (רא"ש). להלכה (ליקוטי הלכות, ערוך השולחן סי' כ"א סעיף י"ז) נפסק כצד השני.

ספר תורה שנמצאו בו שלש טעויות, חייב בדיקה: נפסק להלכה (שולחן ערוך, יו"ד, סימן רע"ט, סעיף ג'), שספר תורה שנמצאו בו שלש טעויות חובה להגיה את כולו. הפוסקים דנים (עין פתחי תשובה שם) אם גם כאשר נמצאה טעות בספר התורה ותיקנוה, ולאחר מכן חזרו ומצאו טעות נוספת ותיקנוה, וחוזר חלילה, נאמר כי מאחר שלמעשה נמצאו בו שלש טעויות חייבים להגיה את כולו מחדש, או שמא אין חובה לעשות כן, מאחר ולא מצאו שלש טעויות בבית אחת.

הנחלת צבי (שם) מוכיח מדברי גמרתנו, שחובה לבדוק את ספר התורה מחדש. שכן, בסוגייתנו הדנה לגבי שלשה קברים, מסתמכת הגמרא על הסברא ש"עילא מצאו וטיהרו את ארץ ישראל", אולם, לגבי ספר תורה, אף אם הטעויות נמצאו לאחר שתוקנו הטעויות הקודמות, יש להגיה את ספר התורה מחדש [ודלא כדעת הבני יונה] וכן פסק בעל אליה רבה (או"ח קמ"ג י"ד).

ספר שהוגה בעבר על ידי מומחה: אולם, בקסת הסופר (סימן י"ט ס"ב) כתב, כי המנהג הוא, שאם ספר התורה שנמצאה בו טעות הוגה בזמנו לאחר כתיבתו - כפי שיש לנהוג בכל ספר תורה - על ידי מגיה מומחה, אין צורך בהגהה נוספת, אם ספר התורה תוקן לפני מציאת הטעות השלישית. על דבריו כתב במשנת הסופר, שכל זאת דווקא אם רק בספר תורה זה בלבד נמצאו ג' טעויות, אך אם נמצאו טעויות בספרי תורה נוספים שהוגהו על ידי אותו מגיה מומחה, בטלה מומחיותו ויש לבדוק את כל הספרים שנמצאו בהם טעויות. עוד הוסיף, שלמעשה סומכים להלכה על דברי בעל קסת הסופר. אמנם, אם נמצאו בשלש יריעות מספר התורה, תשע טעויות, שלש בכל יריעה, שאז הספק חמור יותר, יש לבדוק מחדש גם אם נמצאו הטעויות לאחר שתוקנו הקודמות.

דף סו/ב גדול העונה אמן

עניית אמן וחשיבותה הרבה

מדברי גמרתנו ניתן לעמוד על החשיבות הרבה שבעניית אמן. כה גדולה היא מעלתו של העונה אמן, שלדעת רבי יוסי בסוגייתנו "גדול העונה יותר מן המברך", וכפי שמבאר זאת "רבנו בחיי" (שמות יד/לא), שהמברך מעיד בברכתו שהקב"ה הוא מקור הברכה,

כך, תוך כדי בריחה והמלטות, זמן קצר אחרי האבל.
אין לנו שיעור רק התורה הזאת.

★ ★ ★

על הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, מקים ומייסד ישיבת לייקווד המפוארה בניו ג'רסי שבארצות הברית, מספרים את המעשה הבא.
רבי אהרן היה מפורסם בעיונו הכביר ובכח ריכוזו בלימוד התורה.

תלמידו רבי לייב היימן זצ"ל סיפר כי פעם רבי אהרן מסר שיעור סבוך וניכר היה עליו כי החידוש שהוא מלמד לתלמידיו חביב עליו ביותר, משל הוא מכיר להם ידי-נפש וותיק. הרהיב התלמיד עוז ושאל את רבו, בן כמה היה בימים בהם הגה במוחו חידוש זה.

- וכי לשם מה חפץ הנך לדעת?

- **רבי!** השיב התלמיד, רצוני לדעת עד כמה יכול אני להעפיל בגילי...

רבי אהרן נתחייך והשיב: היה זה כשברחנו מקלעק לווילנא מאימת הרוסים. נכנסתי לבית מדרש ושם התחדש לי יסוד זה...

★ ★ ★

הגאון רבי משה נתן נטע למברגר זצוק"ל, גאב"ד מאקאווא, מכפר אתא, ידוע היה בגאונותו ובשקיעותו העצומה בלימוד התורה.

מתקופת השואה נשתמר קונטרס בשם "כלי גולה" שחובר על ידו. המעיין בחיבור זה מתקשה להאמין שבתנאי זוועה מסוגל היה בן אנוש להעפיל לפסגות גבוהות ולשזור חידושי תורה עמוקים כל כך.

נאחז מהתקפותיהם של הנאצים ימ"ש, השליכו טייסים גרמנים פצצות רבות עצמה על ריכוזי אוכלוסיה. פצצה אחת נפלה על בניין מגורים, שהתמוטט וקרס על יושביו. כל הנמצאים בבניין נקברו חיים, וצוותי הצלה מקומיים חילצו גופות מבין ההריסות.

לפתע נודע כי גם הגאב"ד שהה באותו בניין, וכהרף עין התגייסו כל בני הקהילה לפנות את ההריסות ולמצוא את רבם. לאחר עבודה מאומצת הם נתקלו ברגליו. המצילים משכוהו בעדינות, ולמרבית הפלא הוצא רבם בריא ושלם, כמעט לא פגע. לאחר ימים כששב לאיתנו העלה על הכתב חידושי תורה עמוקים ברמב"ם, חידושים שחידש בשכבו תחת ההריסות!

★ ★ ★

נחתום בשמחת התורה של לומדי הדף היומי.

סיפור רב מגיד שיעור שליט"א: באחד מבתי הכנסיות הוקם לא מכבר שיעור בדף היומי. בעת מסיבת הסיום של המסכת הראשונה שזכו לסיים הורגשה אווירה מיוחדת, שמחה עילאית ותחושה נדירה. מדובר בקהילה מבוססת, שרבים מבניה זכו לתרום לתורה וחסד ולפיכך נשאל אחד מלומדי השיעור: הן כבר זכית להכניס ספר תורה, מדוע הנך מתרגש מחדש?

הלה השיב בפשטות: ידידי יקר! שתי סוגי שמחות הנה. ספר תורה אמנם זכיתי להכניס, ואף רבים מידידי. ספרי תורה אלה הכנסנו לארון הקודש בבית הכנסת, אך היום זכינו להכניס מסכת לתוך ארון הקודש בלבנו!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק.
סקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף סב/א איש כי יפליא

נזיר - פלא

זה לשון רבי אברהם אבן עזרא: "פריש או יעשה דבר פלא, כי רוב העולם הולכים אחר תאותם..."
כאשר שאל משכיל אחד את האדמו"ר מהוסיאטין מדוע הצדיקים נקראים "עושי נפלאות", השיב ואמר: הרי הם מפרישים עצמם מן העולם הזה ומתקדשים, וכפי דברי האבן עזרא אף דבר פלא הוא.

דף סג/א וכי ימות מת עליו בפתע פתאום

הנזיר עלול להכשל

ביאר רבי ברוך מסטוצ'ין: מדוע רק אצל נזיר נאמר כך? לפי שזה שהעמים על עצמו חומרות חדשות שלא אסרה תורה, עלול ומסוגל הוא ליפול ולהכשל אפילו ברגע האחרון של היום האחרון...

דף סו/א נזיר היה שמואל

לא יצא מהארץ

בכך מתבאר מה שבקשו ישראל מלך אשר יצא לפניהם וילחם בכל הגויים אשר סביבותם (ראה שמואל א', ח'). אף שמואל יצא למלחמה, אך לא יצא מגבול הארץ, משום טומאת ארץ העמים, שהימים שהנזיר בה אינם עולים מן המניין (כאמור לעיל י"ט/ב). חיפשו המה, איפוא, מלך אשר יצא למלחמות גם לחוצה לארץ... (משך חכמה).

דף סו/ב ורב שלום בנין אל תקרא בנין אלא בנין

בנאים

התורה היא כלי אומנותו של הקב"ה כי בה נבנה העולם. תלמידי החכמים שבאמצעותו הוא נבנה, נקראים, איפוא, "בונייק" (לשמוח בלימודים).

ורעהו העונה אמן הוא הנותן תוקף של עדות לברכה שהרי אין עדות אלא בשניים, ועל כן גדולה דרגתו.

גמרתנו מבארת, כי בסוגיה זו נחלקו התנאים אם אמנם "גדול העונה יותר מהמברך" או שמא "אחד המברך ואחד העונה במשמע [נטלים שכו] אלא שממהרין [ליתן שכו - רש"י] למברך תחילה". להלכה (רמב"ם הלכות ברכות פרק א' הלכה י"א ו"שולחן ערוך" אור"ח סימן רי"א סעיף ד') נקטו הראשונים כדברי האמוראים בסוגייתנו, שהעדיפו את האפשרות לברך בעצמם מאשר לענות "אמן" על ברכת אחר.

קנס על חטיפת מצווה: במסכת חולין (פז/א) מבואר כי אדם ששחט ובא רעהו וקיים מצוות כסוי הדם בעפר בלא רשות השוחט, חייב לשלם לשוחט עשרה זהובים על שחטף לו את המצווה [להלכה, בימינו אין מוציאים ממון זה בבית דין משום שהוא קנס ואין דנים אותו. אבל אם הנחטף הוציא מהחוטף עשרה זהובים, אין מוציאים מידו. חו"מ סימן שפ"ב].

האם יש לקנוס מוהל ששל במקום המוהל שהוזמן? מקרה מעניין נידון בראשונים (רא"ש, חולין פרק ו' הלכה ח'): מעשה באדם שהזמין מוהל למול את בנו. בטרם הספיק הלה לבצע את מלאכתו, קם מקרב הקהל מוהל זריז ומל את התינוק. המוהל שנתכבד במצוות המילה על ידי אבי הבן, תבע לדין את רעהו שישלם לו עשרה זהובים כדינו של החוטף מצווה לחבירו. אולם רבינו תם שדן במעשה הכריע שהוא פטור מהקנס, והורה שאף אם יחטוף מרעהו עשרה זהובים יאלץ להחזירם, "מכיון שהיה שם בשעת המילה וענה אמן, גדול העונה יותר מהמברך, ואם לא ענה אמן, הוא הפסיד את עצמו".

על פסקו של רבינו הקשו האחרונים (עי"ש "לחם חמודות" אות ד' ובש"ך חו"מ סימן שפ"ב ס"ק ד'), שהרי כפי העולה מסוגייתנו, נפסק להלכה שהמברך עדיף מהעונה אמן, ומדוע נקט רבינו תם בסברא שאינה עולה בקנה אחד עם הלכה זו?

שתי דרגות בעניית אמן: בעל "חתם סופר" מיישב קושיה זו באופן נפלא, ומבאר כי יש לחלק בין המקרים בהם אנו עונים אמן: **א.** העונה אמן על ברכה שחייב לשמעה, כגון, על ברכתו של העולה לתורה. **ב.** העונה אמן על ברכה שמברך חבירו לעצמו, כגון, ברכת הנהנין [שאמנם אינו צריך לצאת בברכה זו, אך חייב לענות אמן. עיין רמב"ם שם הלכה י"א - י"ג]. על פי זה אומר ה"חתם סופר", כי המחלוקת בסוגייתנו אם "גדול העונה יותר מן המברך" אם לאו, היא רק לגבי ברכה שגם העונה מחוייב בשמיעתה, שבמקרה זה מאחר והמברך גורם לרעהו העונה אמן שייצא ידי חובתו, יש סוברים כי המברך עדיף על פני העונה. אולם, במקרה שהשומע אינו צריך לצאת בברכה זו, אין כל מחלוקת ולכל הדעות "גדול העונה יותר מן המברך".

מעשה מיושבת היטב שיטת רבינו תם הסובר שאין כל בסיס לתביעת המוהל שהוזמן למול, שהרי יכול היה לענות אמן על ברכת חבירו, ובכך לזכות לדרגה גבוהה הימנו, כי באופן זה שאינו זקוק לצאת ידי חובה, ודאי נאמר "גדול העונה יותר מן המברך".

גם המברך יכוון "אמן": מן הראוי לציין את דברי הרמ"א (אור"ח סימן קס"ז סעיף ב') האומר שכשהקהל עונה "אמן", יכוון המברך שה"אמן" גם הוא מכלל הברכה ומעלה את חשיבותה, כפי שמבאר ה"משנה ברורה".

מסכת סוטה

מסכת סוטה היא החמישית בסדר נשים ומוקמה אחר מסכת נזיר על דרך "הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין", כאמור בגמרא (ב/א). אף בתורה נסמכו פרשיות נזיר וסוטה זו לזו [מעניין לציין, כי במנות הרמב"ם את סדר המסכתות, בהקדמה לפירוש המשנה, נמצאת מסכת סוטה בין מסכת גיטין למסכת קידושין, וכבר עמד על כך בעל תוספות יום טוב בפתחתו למסכתנו].

מסכת סוטה עוסקת בדיני אשה שבעלה קינא לה "אל תסתרי עם פלוני", ואחר כך היא נסתרה עמו. דינה של אשה זו להביאה ירושלימה לבית המקדש ולבדקה על ידי מי המרים, המבררים בדרך ניסית, אם טהורה וכשרה היא אם לאו. הברירור חשוב גם כדי להתירה לבעלה, אם החשד - שוא.

לפיכך כוללים ענייני סוטה ארבעה חלקים: דיני הקינוי והסתירה המתבררים בפרק הראשון; דיני הבאתה למקדש, השבעתה, השקאתה וקרבתה וכל השייך לנושא מתבררים בשלשת הפרקים הראשונים; דינים מסויימים על אודות נשים שונות, ארוסה, שומרת יבם, וכדומה, ומה דינן בעניינים אלה. נושאים אלה מתבררים בפרק הרביעי ודיני האשה והיתרה או איסורה לבעל ולמי שסתה עמו נידונים בפרק החמישי והשישי.

דינים אלה, שבפרקים א'-ו', כוללים פרטים חשובים בנושאים מרכזיים בתלמוד, כגון: דיני עדות, דיני ספק טומאה ברשות הרבים, ועוד, וכן סוגיות ארוכות בדברי אגדה הבאות בעיקר בפרק הראשון. אגב עיסוקו של הפרק החמישי בדרשה שנדרשה "בו ביום", הובאו נושאים שונים שנדרשו "בו ביום" שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה כנשיא.

עולים על רכבת הלימוד

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות חוזכים בסיוף רוחני עצום!

קבע עיתים ללימודך
נכשיו! *3029

חדש ראשון התנסות חינני

הפרק השביעי פותח במילים "ואלו נאמרים בכל לשון: פרשת סוטה, וויזוי, מעשר..." כך ממשיכה המשנה ומונה עוד אמירות שונות הנאמרות בכל לשון, ואמירות אחרות הנאמרות דווקא בלשון הקודש. במשניות הנוספות של הפרק וכן בפרקים הבאים יוהרו ביסודיות דיניהן ופרטיהן של אותן אמירות. בשלשת הפרקים האחרונים דנה מסכתנו בנושאים שונים לחלוטין וכך מוצא הלומד את עצמו עוסק בסוגיות שלא נתבארו בשום מקום אחר וקבעו את מקומן במסכתנו: הברכות והקללות בהר גריזים ועיבל; כל דיני ברכת כהנים בפירוט רב - פרק ז'; דיני מלחמה על פי התורה - בפרק ח'; דיני עגלה ערופה - בפרק ט'.

בסיום המסכת מספרת המשנה מתי בטלה עגלה ערופה - משרבו הרצחנים - ואגב כך מפורטים עניינים שונים שבתלו במרוצת השנים עקב ירידת הדורות. המסכת מסיימת בתיאורים קשים על אודות הירידה הגדולה הצפויה בעקבתא דמשיחא, והיא מסיימת: "ועל מה יש לנו להשען? על אבינו שבשמים!".

דף ג/א לא תרדה בו בפרך

אין לבקש מאדם בקשה אם אינו יכול לסרב לה

סוגייתנו מביאה את דברי רבי עקיבא הלומד מהפסוק שנאמר לגבי עבד עברי (ויקרא כה/מו): "לא תִּרְדֶּה בוּ בַפֶּרֶךְ", כי יש איסור לרדות בעבד עברי על ידי העסקתו בעבודות פרך ובמלאכות בזוויות. גם רבי ישמעאל לומד דין זה ומוסיף שגם מן הפסוק (שם מו) "לְעֵלְמָם כָּהֵם תַּעֲבֹדוּ" הנאמר לגבי עבדים כנענים, מוכח כי מותר לשעבד עבד נכרי בלבד, ומכך יש לדייק שבעבד עברי יש לנהוג באופן אחר ואין לרדות בו.

מעיון בדברי הרמב"ם (הלכות עבדים פרק א' הלכה א'-ב') עולה, כי ישנם שני לאווין: א. "לא תרדה בו בפרך" - שאסור להעבידו במלאכות המפרכות את הגוף והבעלים אינו זקוק להן, אלא מעסיק את העבד כדי שלא יישב בטל. ב. "לא תעבוד בו עבודת עבד" - אין להעסיקו במלאכות בזוויות.

לקיחת בגדים לבית המרחץ על ידי שמש: אחת הדוגמאות לאיסור "לא תעבוד בו עבודת עבד" מבוארת ברמב"ם (שם הלכה ז'): "כגון שיוליך אחריו כליו לבית המרחץ". על פי דבריו העירו האחרונים על מנהג העשירים בימים ההם, אשר היו הולכים לבית המרחץ בליווי שמשיהם, שנשאו עמם את בגדי אדוניהם, ולכאורה נהוג זה נוגד את דברי הרמב"ם המתאר מלאכה זו כבזויה!

האם דין "לא תרדה בו בפרך" נאמר גם לגבי שכיר? המגן אברהם (או"ח סימן קס"ט סעיף א') מבאר כי יש להבדיל בין סוגי האנשים העוסקים במלאכה: אדם המועסק על ידי בעל הבית כפועל, מצד הדין רשאי הפועל להפסיק את עבודתו בכל עת שיחפוץ בכך. אולם עבד עברי שנמכר לשש שנים אינו יכול לסרב לפקודת אדונו. לפיכך, בעבד עברי בלבד אסרה התורה לרדות, שהרי אין באפשרותו להתנגד לְמִרְוֹת אדונו. לעומתו השכיר, אף אם סיכם עם בעל הבית שיעבוד אצלו תקופה ממושכת, אין ביד בעל הבית לכופו לעשות מלאכות שאינן לרצונו, שהרי הפועל רשאי לעזוב את המלאכה בכל רגע, וכפי שמסיים הרמב"ם: "במה דברים אמורים - בעבד עברי, מפני שנפשו שפלה במכירה. אבל ישראל שלא נמכר, מותר להשתמש בו כעבד, שהרי אינו עושה מלאכה זו אלא ברצונו ומדעת עצמו". המגן אברהם מוכיח זאת מדברי הספרא (פרשת בהר סוף פרק ו) הדורש את הפסוק "לא תרדה בו בפרך" ומפרשו: "בו אין אתה רודה, רודה את נכח חורין בפרך", וכמו כן בלאו השני נאמר "לא תעבוד בו עבודת עבד".

ראוי לציין, כי במסכת בבא מציעא (עג/א) מבואר כי אין להכריח כל אדם מישראל לעשות מלאכה כל שהיא נגד רצונו, והעושה כן עובר על "לא תרדה בו בפרך". על כן כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער ג' אות ס'): "לא ישתעבד אדם בחבריו", ומוסיף, כי אדם שאימתו מוטלת על אחרים, או שאנשים מתביישים לסרב לבקשתו, חייב להזהר שלא לבקש מאומה מגדול ועד קטן, אלא אם כן בטוח הוא שאין הם נענים לבקשתו מחמת יראה ופחד או אי נעימות.

דף ג/א איש איש כי תטטה אשתו
אין לזלזל במעשרות
על פסוק זה אומר רש"י (במדבר ה/יג) כי מי שמעבב מתנות כהונה סופו להביא את אשתו אל הכהן.
פטר הדברים הוא שחז"ל אמרו שמעשר מביא ליד עשירות (שבת קט"א). ברם יכול אדם לומר: אבחר לי דרך אחרת; חז"ל אמרו גם "אוקירו לנשייתו כי היכי דתתעתרו" [כבדו נשותיכם כדי שתתעשרו] (בבא מציעא נט/א). אכבד את אשתי ולא אעשר. באו חז"ל ובישרוהו זה בלא זה אי אפשר; אם תזלזל במעשרות אף הסגולה האחרת לא תצלח וסופך להגיע אל הכהן לאחר קטטה... (אמרות חכמה).

דף ג/א אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות
ירידת הדורות
היה מקונן הסבא מנובהרדוק:
לפנים לא היה אדם עובר עבירה בלא שנכנסה בו רוח שטות. ואילו עתה אין אדם עושה מצוה בלא שנכנסה בו רוח חכמה...

דף ג/א אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות
חטא מתוכנן - חמור יותר
חטא בא, בדרך כלל, ברוח שטות.
רוח שטות דהיינו חפזון ומהירות. החלטה רגעית חפזוה כאשר בא עליו היצר פתאום ובלבל מחשבתו ודעתו.
לפיכך חמורה הימנה עבירה שיסודה במחשבה ותכנון, שכן איננה פרי אותה רוח שטות. לכן נענשו עמון מואב "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים". דבר היינו שנדברו זה אל זה ותכננו לעשות זאת. אין זה חטא רגיל של רוח שטות אלא מורה על רשעות עצמית... (משמרת אלעזר, צ"ב).

לעילוי נשמת
מרת **חווה לאה פריימן** ע"ה
ב"ר דב ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ז
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **שרגא פייבל** ז"ל
ב"ר יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **שלמה זלמן פורוש** ז"ל
ב"ר יהושע מרדכי ז"ל נלב"ע ח' בשבט ומרת **שרה פורוש** ע"ה
ב"ר אברהם ישראל ז"ל נלב"ע ד' בניסן
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידינו הר"ר **שאל יצחק פניגשטיין** ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת
הרב ר' **שמואל אליעזרי** זצ"ל
ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ג' באדר תשנ"א והרבנית מרת **בתיה אליעזרי** ע"ה
ב"ר ישראל זאב הלוי איש הורוויץ זצ"ל נלב"ע ז' בניסן תשמ"ח **תנצב"ה**
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
ר' **יצחק גולדשטיין** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע ו' בניסן תשמ"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **שרה שטרנטל** ע"ה ב"ר נחום זאב ז"ל
נלב"ע ו' בניסן תשמ"ח **תנצב"ה**
הונצחה ע"י בנה הר"ר **ברוך מרדכי שטרנטל** ומשפחתו שיחיו - גבעת שמואל

